

Skjøtselsplan for Heggli gård, slåttemark, Rana kommune, Nordland fylke

**Skjøtselsplan for Heggli gård,
slåttemark, Rana kommune, Nordland
fylke**

Ecofact rapport 131

www.ecofact.no

Referanse til rapporten:	Sommersel, G.-A.: Skjøtselplan for Heggli gård, slåtteemark, Rana kommune, Nordland fylke. Ecofact rapport 131. 11 s.
Nøkkelord:	Naturtyper, slåtteeng, biologisk mangfold, helhetlig kulturlandskap
ISSN:	1891-5450
ISBN:	978-82-8262-129-8
Oppdragsgiver:	Fylkesmannen i Nordland
Prosjektleder hos Ecofact AS:	Gunn-Anne Sommersel
Prosjektmedarbeidere:	
Kvalitetssikret av:	Geir Arnesen
Samarbeidspartner:	
Forside:	Foto: Gunn-Anne Sommersel

www.ecofact.no

INNHOLD

1	SPESIELL DEL	1
1.1	SØKBARE EGENSKAPER (FOR NATURBASE)	1
1.2	OMRÅDEBESKRIVELSE (FOR NATURBASE OG SOM GRUNNLAG FOR SKJØTSELSPLANEN) 1	
1.2.1	<i>Innledning</i>	1
1.2.2	<i>Beliggenhet og naturgrunnlag</i>	2
1.2.3	<i>Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper</i>	2
1.2.4	<i>Artsmangfold</i>	2
1.2.5	<i>Bruk, tilstand og påvirkning</i>	3
1.2.6	<i>Fremmede arter</i>	3
1.2.7	<i>Kulturminner</i>	3
1.2.8	<i>Skjøtsel og hensyn</i>	4
1.2.9	<i>Del av helhetlig landskap</i>	4
1.2.10	<i>Verdibegrunnelse</i>	4
1.3	SKJØTSELSPLAN	4
1.3.1	<i>Mål</i>	4
1.3.2	<i>Aktuelle tiltak</i>	5
1.3.3	<i>Utstyrsbehov</i>	5
1.3.4	<i>Oppfølging</i>	5
1.3.5	<i>Ansvar</i>	6
2	KILDER	6
3	ORTOFOTO/KART	7
4	BILDER	7
5	ARTSLISTE	9

1 SPESIELL DEL

1.1 Søkbare egenskaper (for Naturbase)

*Navn på lokaliteten Heggli gård		*Kommune Rana		*Områdenr. 01			
ID i Naturbase BN00014188		*Registrert i felt av: Gunn-Anne Sommersel		*Dato: 31.07.2011			
Eventuelt tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):				Skjøtselsavtale: Inngått år: 2011 Utløper år: 2016			
*Hovednaturtype: Slåttemark (D01)		% andel 100 %		Utforminger: D0107 D0104 D0114			
Tilleggsnaturtyper:				% andel 15 % 35 % 50 %			
*Verdi (A, B, C): A		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): Ingen slik påvirkning							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God		Slått	x	Torvtekt	G7
20 – 50 m		Svak	x	Beite		Brenning	G4
50 – 100 m		Ingen		Pløying		Park/Hagestell	G14
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

1.2 OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

1.2.1 Innledning

Kartleggingen er gjort i sammenheng med utarbeidelse av skjøtselsplan for verdifull slåtteemark på Heggli gård. Slåtteeengene på gården er tidligere undersøkt i forbindelse med florakartlegging (Dahlberg, S., 1996) og kartlegging av biologisk mangfold (Johansen, T.). Ut i fra beskrivelsen i www.naturbase.no ser det ut for at slåtteemarka er en del endret med hensyn til gjengroingsgrad, og slåtteemarkene ble derfor kartlagt fra grunnen av i forbindelse med skjøtselsplanarbeidet. Opplysninger om tidligere og nåværende bruk har også blitt samlet inn på nytt. Skjøtselsplanen er utarbeidet i samråd med grunneier Hans Arthur Heggli.

1.2.2 *Beliggenhet og naturgrunnlag*

Gården Heggli ligger ca 5 km østover fra Røssvoll i Rana kommune. Berggrunnen er kalkrik. Slåtteengene ligger ca 300 m o. h., i et lite dalsøkk med god solinnstråling. Øvre deler av engene i dalsøkket er noe tørrere enn de nedre. Stedvis er det fuktige sig.

1.2.3 *Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper*

Naturtypen er gammel slåttemark (D01) med flere utforminger i mosaikk.

Omtrent 15 % av arealet er tørrere bakker, og knauser med tynnere jordsmonn (figur 3). Her er vegetasjonstypen urterik, og kan klassifiseres til vegetasjonstypen frisk/tørr, middels baserik eng (Fremstad, 1997). Artsmessig, har eng trekk fra både frisk/tørr, middels baserik eng i lavlandet (D0107), og frisk/tørr, middels baserik eng i høyereliggende strøk og nordpå (D0108). Imidlertid er tyngdepunktet nærmere D0107, selv om noen av fjellartene fra D0108 ble funnet. Vi velger derfor å definere den til D0107 (Fremstad, 1997; Direktoratet for naturforvaltning, 2007). Utformingen er vanskeligere å fastslå. Geografisk bør den plasseres i dunhavre-dunkjempeutforming. Imidlertid så har vi ikke funnet noen av de såkalt «kjennetegnende» artene (arter med liten økologisk amplitude, som karakteriserer utformingen). Dermed burde eng tilhøre engtjæreblom-utforming, som er negativt karakterisert i forhold til den førstnevnte. Imidlertid er dette en utforming knyttet til Østlandet, Sørlandet og varme fjordstrøk på Vestlandet. Siden utformingene i denne vegetasjonstypen har stor variasjon, og er lite utredet, så velger vi derfor å kun klassifisere til vegetasjonstype.

Omtrent 35 % av arealet er på flatere mark. Enga her er dominert av gras med relativt jevn fordeling av artene (figur 4). Inn i mellom er det også en del større urter. Vegetasjonstypen klassifiseres til frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng, vanlig utforming (D0104) (Fremstad, 1997; Direktoratet for naturforvaltning, 2007).

Omtrent 50 % av arealet er på frisk og næringsrik mark, iblandet fuktige sig. Enga er her dominert av en blanding av høye, kraftige urter og grasarter (figur 5). Vegetasjonstypen går under betegnelsen frisk, næringsrik «gammeleng» (D0114) (Fremstad, 1997; Direktoratet for naturforvaltning, 2007). Disse delene av enga bærer preg av relativt langt fremskreden gjengroing. Imidlertid fins det fortsatt spredte rester av det som sannsynligvis har vært en skogstorkenebb-ballblomeng (D0113).

1.2.4 *Artsmangfold*

Enga som helhet karakteriseres som artsrik, med sine 114 registrerte plantearter.

Viktige og karakteristiske arter som ble funnet i de tørrere bakkene (D0107), er ryllik (*Achillea millefolium*), engkvein (*Agrostis capillaris*), vanlig marinøkkel, (*Botrychium lunaria*), blåklokke (*Campanula rotundifolia*), vanlig bakkestjerne (*Erigeron acer*), fjelløyentrøst (*Euphrasia wettsteinii*), snøsøte (*Gentiana nivalis*), rødknapp (*Knautia arvensis*), prestekrage (*Leucanthemum vulgare*), markjordbær (*Fragaria vesca*),

småsyre (*Rumex acetosella*), bitterbergknapp (*Sedum acre*), småbergknapp (*S. annuum*), stemorsblomst (*Viola tricolor*).

På den flateren delen av enga (D0104) er engkvein (*Agrostis capillaris*), gulaks (*Anthoxanthum odoratum*) og engreverumpe (*Alopecurus pratensis*) de dominerende grasartene. Inn i mellom finner man også timotei (*Phleum pratense*). De viktigste urtene er ryllik (*Achillea millefolium*), marikåper (*Alchemilla* spp.), skogstorkenebb (*Geranium sylvaticum*), enghumleblom (*Geum rivale*), engsoleie (*Ranunculus acris*), engsyre (*Rumex acetosa*), gullris (*Solidago virgaurea*) og ballblom (*Trollius europaeus*).

Mer gjengrodde områder på friskere mark, også med fuktige sig, har dominans av strandrør (*Phalaris arundinacea*) og/eller mjøddurt (*Filipendula ulmaria*). Noen steder er disse iblandet høyvokste og kraftige bestander av tyrihjelms (*Aconitum lycoctonum*), kvann (*Angelica archangelica*), hundekjeks (*Anthriscus sylvestris*), turt (*Cicerbita alpina*), kvitbladtistel (*Cirsium heterophyllum*), høymol (*Rumex longifolius*) og/eller stornesle (*Urtica dioica*) i varierende mengdeforhold. Inn i mellom finner man også i blant enkelte individer av blant annet rødknapp (*Knautia arvensis*), prestekrage (*Leucanthemum vulgare*) og ballblom (*Trollius europaeus*).

1.2.5 Bruk, tilstand og påvirkning

I 1876 ble området lagt ut som husmannsplass. Fra 1914 var det egen gård. På 1950-60 tallet ble gården utvidet til dagens areal. Engene er noe sletta ut og tilsådd (overflatedyrka). Det har vært lite gjødsel. Åkrene ble grøfta og stein fjerna. Det var 2-3 kyr, en hest og 10-15 sauer på gården. På slutten av gårdsdriften hadde de kun 10-15 vinterfora sau. Man slutta å slå engene i 1985. På 90-tallet ble det igjen slått i 2-3 år. Deretter foregikk slått med 3 – 5 års mellomrom. Regelmessig slått ble tatt opp igjen i 2009. I 2010, ble det slått og laget rundballer.

Engene er under gjengroing, noe som er mest fremtredende i friskere/fuktigere områder.

1.2.6 Fremmede arter

Det ble ikke funnet fremmede arter av betydning. Noen få planter som har blitt brukt som hageplanter ble registrert, men ingen av disse regnes som fremmede arter i denne sammenhengen.

1.2.7 Kulturminner

De gamle gårdshusene fra 1800-tallet står fortsatt

1.2.8 Skjøtsel og hensyn

Noen busker og noe kratt bør fjernes. Årlig slått med lett utstyr på hele området bør gjenopptas, samt bakketørking eller hesjing av høyet. En årlig ekstra slått de første sesongene på den mer gjengroende delen av arealet vil være fordelaktig for å få bukt med storvokste urter som for eksempel mjødukt og nesle.

1.2.9 Del av helhetlig landskap

Gården Heggli fremstår som et helhetlig kulturlandskap: De opprinnelige husene er fortsatt omgitt av hageareal. Rundt dette igjen, er de gamle innmarkene som har vært slått. Utmarka rundt gården brukes fortsatt til utmarksbeite

1.2.10 Verdibegrunnelse

Engene på Heggli gård er artsrike, lite gjødsle og inngår i et helhetlig kulturlandskap. Det har vært slått jevnlig, selv om det har vært opphold på noen år inn i mellom. Vi setter derfor verdien til A, svært viktig. Det skal likevel påpekes at området er under begynnende gjengroing, og at noe restaurering samt regelmessig slått må gjenopptas for at området skal beholde den verdien som er satt

1.3 Skjøtselsplan

Dato skjøtselsplan: 31.10.2011

Utformet av: Gunn-Anne Sommersel i samarbeid med grunneier.

Firma: Ecofact Nord AS

UTM: 33W 473480, 7360236

Gnr./bnr.: 50/45

Areal (nåværende): 32 daa

Areal (etter eventuell restaurering): 32 daa

Del av verneområde? Nei

1.3.1 Mål

Hovedmål for lokaliteten

Gården Heggli har med sine 114 plantearter et relativt høyt biologisk mangfold pr i dag, men noen av de mer verdifulle elementene i slåtteeengene er i ferd med å marginaliseres på grunn av gjengroing. Grunneier driver med dyr i et annet område, og ønsker også at jorda på Heggli skal kunne utnyttes på en måte som også kan komme til nytte i den sammenheng.

Hovedmålene blir derfor:

1. Beholde det høye biologiske mangfoldet.
2. Restaurere slåtteeengene slik at de fremstår enda tydeligere som gamle slåtteeenger.

3. Kunne bruke høyet til fôr

Konkrete delmål

1. Viktigste delmål er å redusere arealet med storvokste urter som mjødurrt, turt, kvann, hundekjeks, samt få fjernet det lille som er av buskoppslag.
2. Neste delmål er å øke arealet med bakkestjerne, marinøkler, prestekrage, småsyre, stemorsblom og rødknapp.

1.3.2 Aktuelle tiltak

Generelle tiltak	Priorite ring (år)	Antall daa og kostnad/ daa	Kontroll (dato)
Den tradisjonelle driftsformen bør gjenopptas i størst mulig grad. Denne lokaliteten har vært slått i første halvdel av august, det bør det fortsettes med. Det bør benyttes lett redskap som tohjuls slåmaskin eller lett traktor. Graset må bakketørkes eller hesjes før det fjernes slik at frøene til engartene både skal få modne ferdig, og bli liggende igjen.	Årlig fra 2012	32 daa	
Hogst/rydding av busker bør aller helst gjøres på frossen og gjerne bar mark, slik at man unngår å skade undervegetasjonen samt får kappet så lav stubbe som mulig. Noen av de største trærne med fin krone kan bli stående. Ryddeavfall, kvist, stubber og liknende bør fjernes for å unngå unødig gjødsling	2012	1 daa	
Problemartene bringebær, brennesle og mjødurrt går normalt ut når slåttene gjenopptas. I de områdene hvor det er mest av disse, kan det imidlertid kreves slått et par ganger i sesongen de første årene. Man kan eventuelt bruke kantrydder og kutte så høyt at man ikke skader de mindre urtene som kommer lenger ned.	2012 - 2014	16 daa	
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Ingen			
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle: Ingen			

1.3.3 Utstyrsbehov

Har det utstyret som trengs

1.3.4 Oppfølging

Både skjøtselstiltak og utviklingen i området bør dokumenteres:

Hvert år bør det noteres rydningsinnsats, slåttetidspunkt og slåtteredskap

Utviklingen i området kan dokumenteres med vegetasjonsanalyser av faste prøveflater. Et enklere alternativ kan være fotodokumentasjon av faste steder til faste tider i sesongen. Det ideelle er å gjennomføre dette hvert år i starten, men så etter hvert bare hvert femte år. På den måten kan man kontinuerlig vurdere hvor vellykket skjøtselinnsatsen er, og endre skjøtselstiltakene ved behov. Skjøtselsplanen bør uansett vurderes hvert femte år.

1.3.5 Ansvar

Grunneier, Hans Artur Heggli har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen.

I forvaltningen har følgende person ansvar for oppfølging av skjøtselsavtale:

2 Kilder

Direktoratet for naturforvaltning (1999): Kartlegging av naturtyper. Verdsetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13-1999.

Fremstad, E. (1997): Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12: 1-279.

Lid, J. og Lid, D.T. (2007). Norsk flora. Oslo: Det norske samlaget.

Moen, A. 1998: Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss. 1-199.

www.naturbase.no

Norderhaug, A., Austad, I. og Hauge, L. (red.) (1999). Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. (Internettutgave: www.dirnat.no).

3 Ortofoto/kart

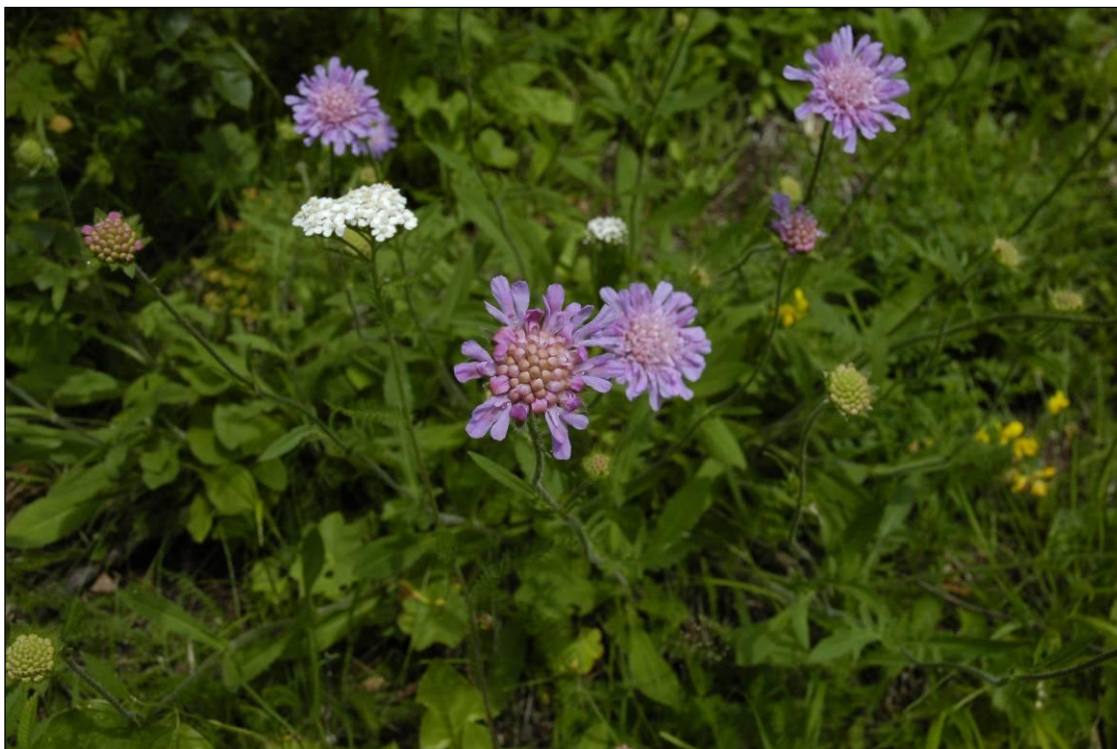

Figur 1: Oversktskart over Heggli gård. Lys grønn farge markerer slåttemarkas avgrensning slik den fremstår i dag. Mørk grønn farge viser skogbevokste områder i enga.

4 Bilder

Figur 2 Et av de gamle gårdshusene på Heggli gård.

Figur 3: Rødknapp (Knautia arvensis) er en av de artene som indikerer tradisjonell drift uten gjødsling (Fremstad, 1997). På Heggli gård fins den spredt i de tørrere delene av slåttemarka med vegetasjonstypen frisk/tørr, middels baserik eng (D0107).

Figur 4: På flattere mark dominerer vegetasjonstypen frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng i vanlig utforming (D0104)..

Figur 5: Langs fuktige sig er gjengroingen kommet lengst. Her ser vi en del av området med mjøddurt (Filipendula ulmaria) som en av de dominerende artene. Vegetasjonstypen her klassifiseres til frisk, næringsrik «gammeleng» (D0114).

5 Artsliste

Vitenskapelig navn	Norsk navn
Achillea millefolium	Ryllik
Achillea ptarmica	Nyseryllik
Aconitum lycoctonum	Tyrihjelm
Agrostis capillaris	Engkvein
Ajuga pyramidalis	Jonsokkoll
Alchemilla sp.	Marikåpe
Allium schoenoprasum	Grasløk
Alopecurus pratensis	Engreverumpe
Anemone nemorosa	Kvitveis
Angelica archangelica ssp. archangelica	Kvann
Anthoxanthum odoratum	Gulaks
Anthriscus sylvestris	Hundekjeks
Avenella flexuosa	Smyle
Betula pubescens	Bjørk
Bistorta vivipara	Harerug
Botrychium lunaria	Vanlig marinøkkel
Calamagrostis phragmitoides	Skogrørkvein
Caltha palustris	Bekkeblom
Campanula glomerata	Toppklokke
Campanula latifolia	Storklokke
Campanula rotundifolia	Blåklokke
Carex pallescens	Bleikstarr
Carum carvi	Karve
Cerastium fontanum	Vanlig arve

Vitenskapelig navn	Norsk navn
<i>Chamaepericlymenum suecicum</i>	Skrubbær
<i>Chamerion angustifolium</i>	Geitrams
<i>Cicerbita alpina</i>	Turt
<i>Circium heterophyllum</i>	Kvitbladtistel
<i>Crepis paludosa</i>	Sumphaukeskjegg
<i>Cystopteris fragilis</i>	Skjørlok
<i>Dactylorhiza</i>	Marihand
<i>Deschampsia cespitosa</i>	Sølvbunke
<i>Dryopteris expansa</i>	Sauetelg
<i>Elytrigia repens</i>	Kveke
<i>Equisetum pratense</i>	Engsnelle
<i>Equisetum sylvaticum</i>	Skogsnelle
<i>Erigeron acer</i>	Vanlig bakkestjerne
<i>Euphrasia wettsteinii</i>	Fjelløyentrøst
<i>Festuca rubra</i>	Rødsvingel
<i>Filipendula ulmaria</i>	Mjødurt
<i>Fragaria vesca</i>	Markjordbær
<i>Galium mollugo</i>	Stormaure
<i>Galium saxatile</i>	Kystmaure
<i>Gentiana nivalis</i>	Snøsøte
<i>Geranium sylvaticum</i>	Skogstorkenebb
<i>Geum rivale</i>	Enghumleblom
<i>Gymnocarpium dryopteris</i>	Fugletelg
<i>Hieracium sp.</i>	Sveve
<i>Juncus filiformis</i>	Trådsiv
<i>Juniperus communis</i>	Einer
<i>Knautia arvensis</i>	Rødknapp
<i>Lathyrus pratensis</i>	Gulskolm
<i>Leontodon autumnalis</i>	Følblom
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Prestekrage
<i>Lotus corniculatus</i>	Tiriltunge
<i>Luzula multiflora ssp. frigida</i>	Seterfrytle
<i>Luzula multiflora ssp. multiflora</i>	Engfrytle
<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Strutseving
<i>Melampyrum pratense</i>	Stormarimjelle
<i>Melampyrum sylvaticum</i>	Småmarimjelle
<i>Melica nutans</i>	Hengeaks
<i>Myosotis decumbens</i>	Fjellminneblom
<i>Nardus stricta</i>	Finnskjegg
<i>Omalotheca norvegica</i>	Setergråurt
<i>Orthilia secunda</i>	Nikkevintergrønn
<i>Oxalis acetocella</i>	Gaukesyre
<i>Phalaris arundinacea</i>	Stranrør
<i>Phegopteris connectilis</i>	Hengeving
<i>Phleum alpinum</i>	Fjelltimotei
<i>Phleum pratense</i>	Timotei
<i>Picea abies</i>	Gran
<i>Plantago major</i>	Groblad
<i>Poa alpina</i>	Fjellrapp
<i>Poa nemoralis</i>	Lundrapp
<i>Poa pratensis ssp. alpigena</i>	Seterrapp
<i>Polygonatum verticillatum</i>	Kranskonvall

Vitenskapelig navn	Norsk navn
<i>Populus tremula</i>	Osp
<i>Potentilla erecta</i>	Tepperot
<i>Prunella vulgaris</i>	Blåkoll
<i>Pyrola rotundifolia</i>	Legevintergrønn
<i>Ranunculus acris</i>	Engsoleie
<i>Ranunculus repens</i>	Krypsoleie
<i>Rhinanthus minor</i> s.l.	Småengkall
<i>Ribes spicatum</i>	Rips
<i>Rubus idaeus</i>	Bringebær
<i>Rubus saxatilis</i>	Teiebær
<i>Rumex acetosa</i>	Engsyre
<i>Rumex acetosella</i>	Småsyre
<i>Rumex longifolius</i>	Høymol
<i>Salix myrsinifolia</i> ssp. borealis	Setervier
<i>Sedum acre</i>	Bitterbergknapp
<i>Sedum annuum</i>	Småbergknapp
<i>Silene dioica</i>	Rød Jonsokkblom
<i>Solidago virgaurea</i>	Gullris
<i>Sorbus aucuparia</i>	Rogn
<i>Stachys sylvatica</i>	Skogsvinerot
<i>Stellaria graminea</i>	Grasstjerneblom
<i>Stellaria nemorum</i>	Skogstjerneblom
<i>Tanacetum vulgare</i>	Reinfann
<i>Taraxacum</i> sp.	Løvetann
<i>Trifolium pratense</i>	Engkløver
<i>Trifolium repens</i>	Kvitkløver
<i>Trollius europaeus</i>	Ballblom
<i>Tussilago farfara</i>	Hestehov
<i>Urtica dioica</i>	Stornesle
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blåbær
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Tyttebær
<i>Valeriana sambucifolia</i>	Balderbrå
<i>Veronica officinalis</i>	Legeveronika
<i>Vicia cracca</i>	Fuglevikke
<i>Vicia sylvatica</i>	Skogvikke
<i>Viola biflora</i>	Fjellfiol
<i>Viola canina</i>	Engfiol
<i>Viola tricolor</i>	Stemorsblom